

ÜRÜN MASALARI NOHUT BÜLTENİ

ARALIK 2019

DÜNYADA NOHUT

Daha önceki bültenimizde verdiğimiz genel bilgiler çerçevesinde; baklagil tarımı dünya üzerinde 11.000 yıl önce, insanlığın avcılık ve toplamacılıktan çiftçiliğe geçişi ile başlamış, o günden beridir de insan beslenmesinde önemli bir yer almıştır. Baklagiller, gerek insan beslenmesindeki önemli protein kaynağı olması gerekse de yetiştiriciliğin yapıldığı toprak için önemli katkılarının ve düzenleyici etkilerinin bulunması nedeni ile günümüze kadar önemini hiç kaybetmemiştir.

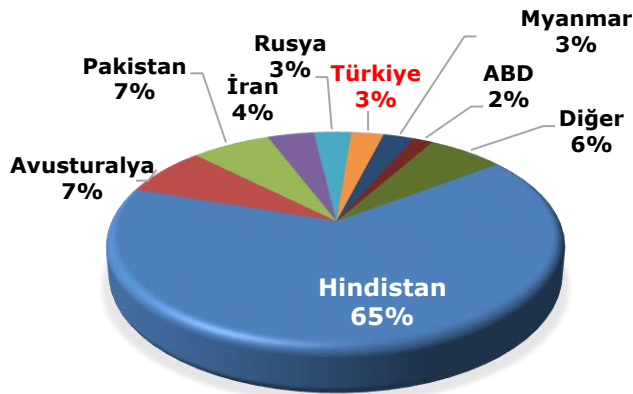
Genellikle Asya ve Afrika kıtalarında gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilen baklagil tarımı, son yıllarda ABD, Kanada gibi gelişmiş ülkelerde de yaygınlaşmaya başlamıştır.

Baklagillerin önemi; dünya genelindeki artan nüfusun gıda güvenliğinin sağlanması açısından giderek artmaktadır. Baklagiller, yüksek protein içermekte ve besin zincirinin ilk halkasında yer almaktadır. Tahrip olan ve giderek azalan tarım alanları ve doğal kaynaklar göz önüne alındığında artan nüfusun protein açığının kapatılmasındaki en kolay ulaşılabilir besin kaynağıdır.

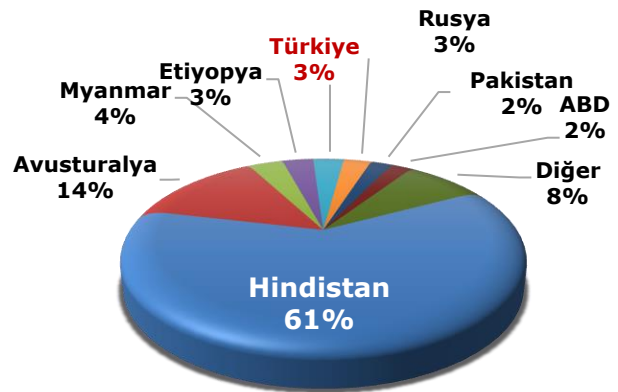
Dünyada gerçekleştirilen üretimin %83'ü Asya kıtasında, %6,1'i Okyanusya ülkelerinde (Yeni Zelanda, Avusturalya vb.), %5,4'ü Afrika, %4'ü ise Amerika kıtasındadır.

Grafik 1. 2017 yılı Dünya nohut üretim alanları ve üretim miktarı dağılımı (FAOSTAT)

Nohut üretim alanları dağılımı

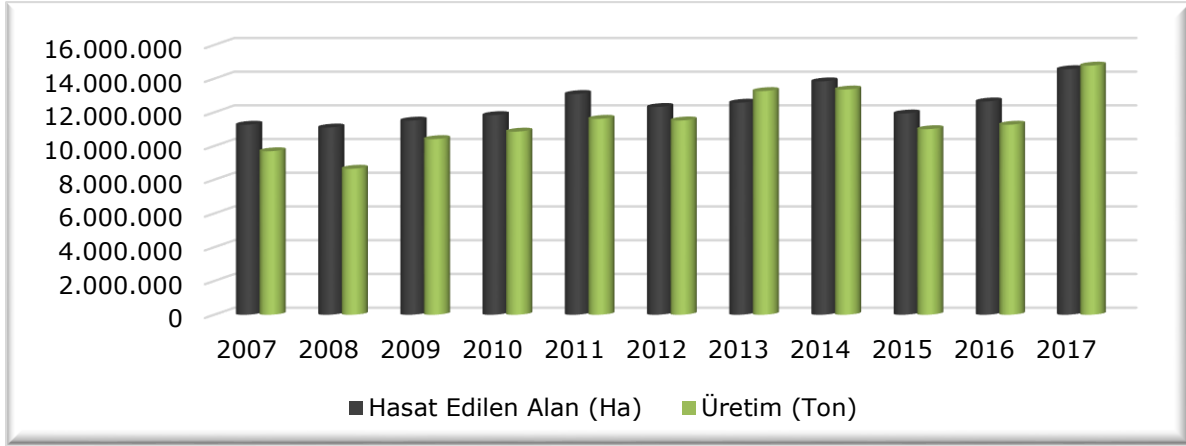

Nohut üretim miktarı dağılımı

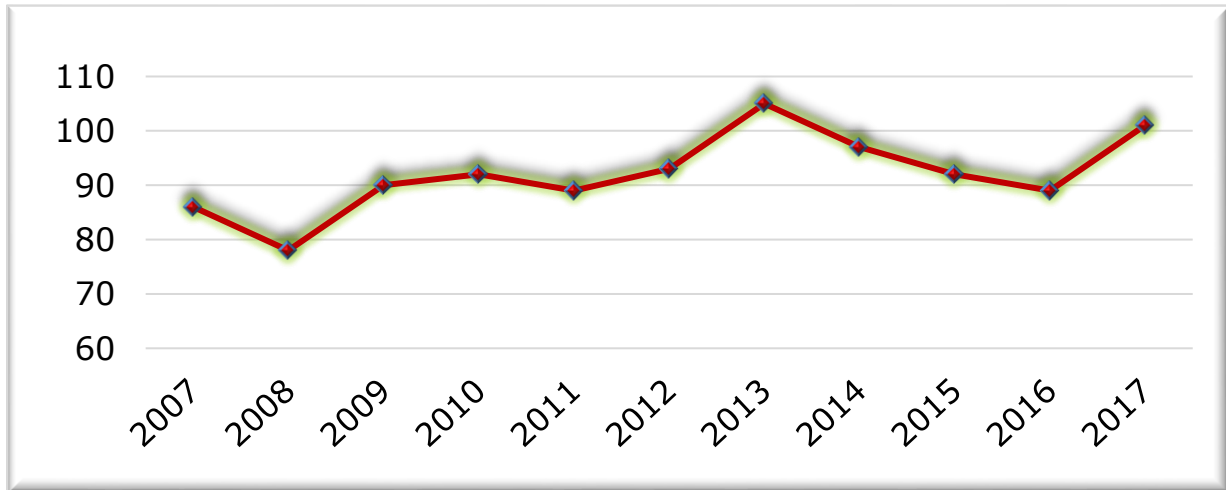
Ülkemiz 2017 yılı dünya üretim alanları içerisinde 6., üretim miktarı sıralamasında 5. sırada yer alırken, verim sıralamasında 28. sırada yer almaktadır. 2017 yılı dünya verim ortalaması **101 kg/da'dır**. Dünya ortalama veriminin üstünde verime (120 kg/da) sahip olan ülkemiz diğer ülke verimlerine göre oldukça geri sıralamalarda yer almaktadır.

Grafik 2. Dünya nohut alan ve üretim grafiği (FAOSTAT)

Dünya üretim rakamlarına bakıldığında da alansal ve üretim miktarı olarak nohut üretiminin yıllar bazında arttığı Grafik 2'de görülmektedir. Son 10 yıllık dünya geneli verileri incelendiğinde; **2007 yılında** yaklaşık 11 milyon ha alanda **9,6 milyon ton üretim** 86 kg/da'lık ortalama verimle gerçekleştirilirken, **2017 yılında** 14,6 milyon ha alanda **15 milyon ton üretim** 101 kg/da'lık verimle gerçekleştirilmiştir.

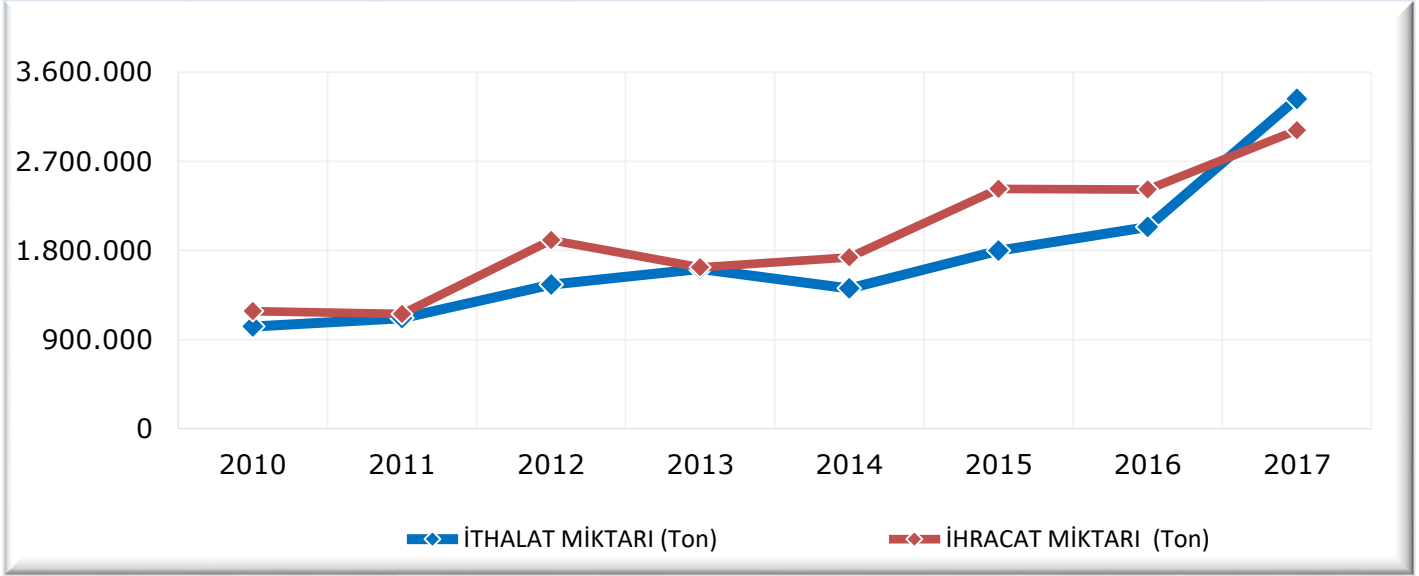
Grafik 3. Dünya nohut verimi (kg/da) (FAOSTAT)

Dünya nohut alanlarının %65'ine sahip olan Hindistan verim düşüklüğü nedeni ile üretimin 61'ine sahiptir. Verim bakımından ise ilk sıralarda Çin, Moldova ve Ürdün yer almaktadır. En büyük üretici Hindistan ise verim sıralamasında 95 kg/da 37. sırada yer almaktadır.

DÜNYA NOHUT TİCARETİ

Grafik 4. 2010 ve 2017 yılları arası dünya nohut ithalat ve ihracat değişimleri

Kaynak: FAOSTAT

Dünya nohut üretiminin artmasına bağlı olarak dünya ticaretine konu miktarlarda da artış görülmektedir. 2017 ithalat miktarındaki artış dikkati çekmektedir. Bu artışta Hindistan önemli bir rol oynamaktadır. 2016 yılı Hindistan ithalatı 873.542 ton iken 2017 yılında bu rakam 1.553.069 tona ulaşmıştır. Türkiye ise ithalatta 182 ülke arasında 6. ihracatta ise 103 ülke arasında 12. sırada yer almaktadır. 2016 ve 2017 yıllarında ithalat ve ihracatta önemli ülkeler Tablo 1 ve 2’de yer almaktadır.

Tablo 1. 2016 yılı ithalat ve ihracat miktarı bakımından önemli ilk 5 ülke (FAOSTAT)

Ülkeler	İthalat Miktarı (Ton)	Ülkeler	İhracat Miktarı (Ton)
Hindistan	873.542	Avusturalya	1.274.875
Bangladeş	171.297	Rusya	239.079
Pakistan	129.844	ABD	188.847
Arap Emir.	117.103	Kanada	137.055
İran	89.971	Arjantin	127.653
Cezayir	65.189	Hindistan	121.201

Tablo 2. 2017 yılı ithalat ve ihracat miktarı bakımından önemli ilk 5 ülke(FAOSTAT)

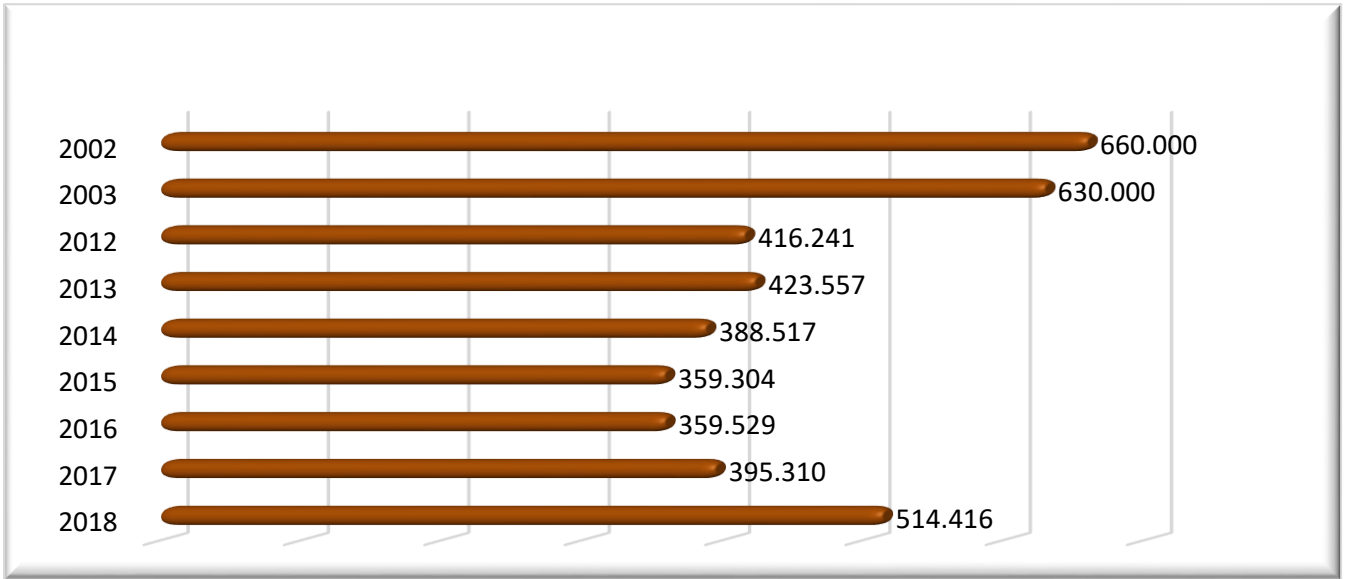
Ülkeler	İthalat Miktarı (Ton)	Ülkeler	İhracat Miktarı (Ton)
Hindistan	1.553.069	Avusturalya	1.785.580
Pakistan	495.992	ABD	188.847
Bangladeş	190.322	Arjantin	166.645
Arap Emir.	145.287	Kanada	154.671
İran	121.217	Rusya	147.444
Türkiye	90.241	Meksika	142.861

Hindistan 2016 yılındaki toplam 873.542 tonluk ithalatının 701.257 tonunu, 2017 yılındaki toplam 1.553.069 tonluk ithalatının 1.427.301 tonunu Avusturalya’dan gerçekleştirmiştir.

TÜRKİYE'DE NOHUT

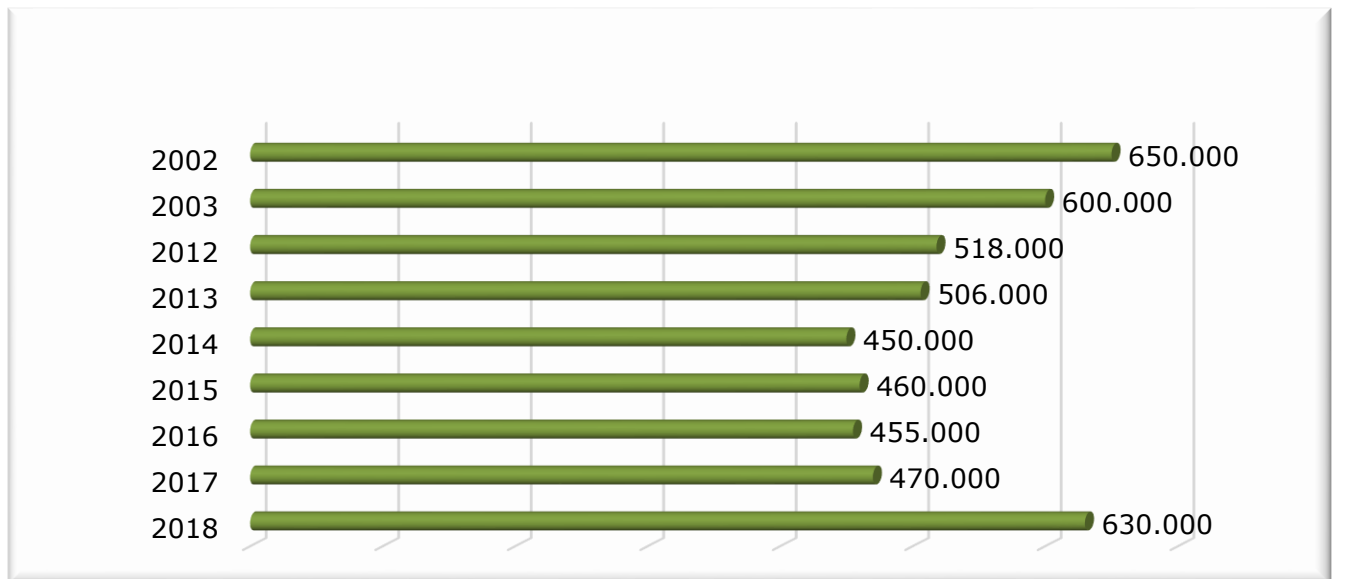
Bilindiği üzere ülkemizde uygulanan destekleme programları sayesinde nohut üretimimiz giderek artmaktadır. Nohut üretim alanlarında 2003 ve 2015 yılları arasında alansal olarak azalma mevcut iken 2016 yılı itibarı ile üretim alanlarında artış ortaya çıkmıştır. Ayrıca verimde henüz istenilen düzeyde olmasa da artış söz konusudur. Ülkemiz yeterlilik oranı 2017 TÜİK verilerine göre %87,5 olmakla birlikte son iki yıldaki (henüz yayınlanmayan yeterlilik oranlarına göre) üretim artışı ile ülkemiz nohutta kendine yeterli noktayı aşmış olup bu seviyelerin korunması gerekmektedir. Kişi başı tüketim 5,8 kg/yıl'dır.

Grafik 5. Türkiye yıllara göre nohut alanları (ha)

Kaynak: TÜİK

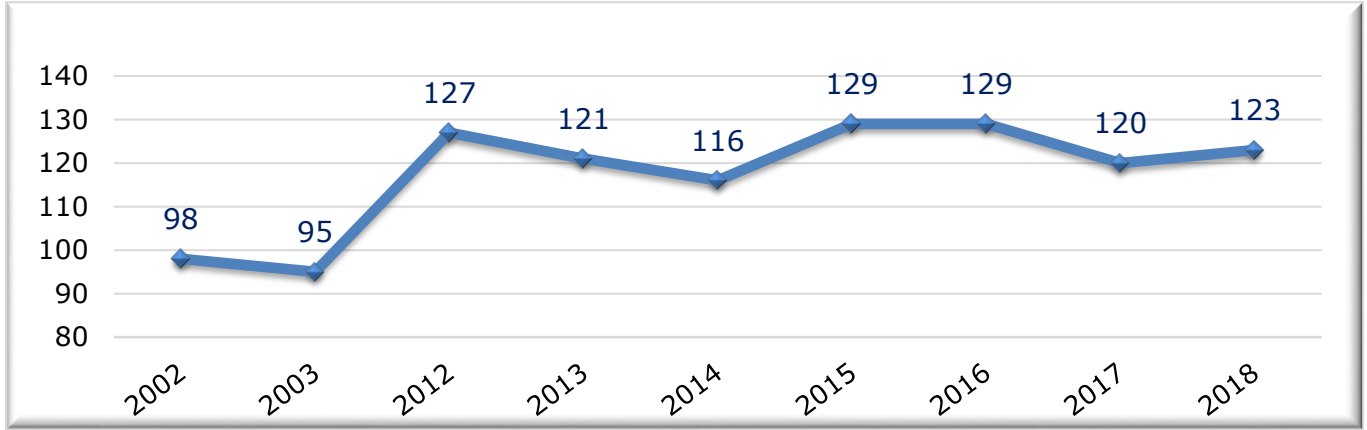
Grafik 6. Türkiye yıllara göre nohut üretim miktarları (ton)

Kaynak: TÜİK

Grafik 6'dan da görüleceği üzere nohut üretim miktarında önemli bir artış kaydedilmiştir.

Grafik 7. Türkiye yıllara göre nohut verimi (kg/da)

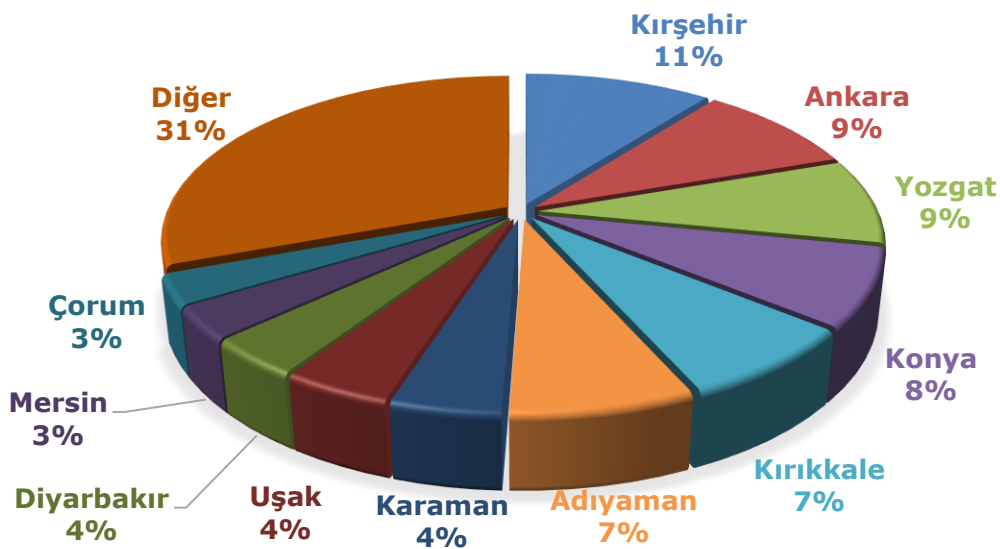

Kaynak: TÜİK

Bilindiği üzere 2018 yılında dolar kurunun ani yükselişine bağlı olarak girdi fiyatlarında aşırı artış meydana gelmiştir. Bu durumda üreticilerimiz maliyet ve işçilik bakımından daha avantajlı olan nohut üretimine yönelmişlerdir. 2016 ve 2017 sezonunda nohut fiyatlarının oldukça yüksek seyretmesi de üreticinin nohuta yönelmesindeki bir diğer etken olmuştur. Bu nedenle 2017 ve 2018 yılı ekim döneminde üretici sayısında, alanda ve üretimde artış yaşanmıştır.

2018 üretim sezonunda **630.000 ton** üretilmiş, 2019 yılında ise **650.000 ton** üretim beklenmektedir. Oldukça yükselen nohut üretimine karşılık TMO 2018 yılında **100 bin tona** yakın, 2019 üretim yılında ise **200 - 250 bin ton** civarı müdahale alımında bulunmuştur.

Grafik 8. Ülkemiz üretim miktarının illere dağılımı

2018 yılı TÜİK verilerine göre miktar bakımından değişmekle birlikte 73 ilimizde üretimi gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle bir bölgede yaşanan olumsuz iklim koşullarına bağlı verim kayıpları ülke rekoltesini direkt olarak etkilememektedir. Ayrıca ekim nöbetinde kullanılıyor olması da bir sonraki ürün için olumlu etki bırakmaktadır.

Tablo 3. Yıllara göre ithalat ve ihracat miktar ve değerleri

YILLAR	İthalat Miktarı (Ton)	İthalat Değeri (Bin \$)	İhracat Miktarı (Ton)	İhracat Değeri (Bin \$)	Fark (Bin \$)
2002	10.636	3.832	108.291	49.537	38.901
2003	41	23	189.641	82.579	82.538
2015	37.306	45.410	22.474	20.600	-16.706
2016	30.446	39.867	22.976	31.269	823
2017	90.241	130.751	23.287	35.085	-55.156
2018	92.959	118.613	117.413	102.693	9.734
2019/10	10.590	10.294	95.519	60.660	50.070

Kaynak: TÜİK 2019 / ilk 10 ay geçici rakamlar.

2019 yılı ilk 10 aylık ithalat miktarı 10.590 tonla 10 milyon dolar iken ihracat miktarımız ise 95.519 ton ile 60,66 milyon dolara ulaşmıştır.

2019 yılı ilk 10 aylık verilerine göre nohut ithalatı ile ihracatı arasındaki fark ülkemiz lehine yaklaşık 50,4 milyon dolara ulaşmıştır.

Fark ödemesi kapsamında desteklenen ürünlerden olan nohutun destekleme miktarındaki artış üretim ve alansal miktarlardaki artışa direkt olarak yansımıştır.

Tablo 4. 2017 ve 2018 yılları Türkiye ithalatındaki önemli ülkeler, ithalat miktarı ve ortalama kg değeri

Ülkeler	2017			Ülkeler	2018		
	İthalat Miktarı (Ton)	İthalat Değeri (\$)	\$/kg		İthalat Miktarı (Ton)	İthalat Değeri (\$)	\$/kg
Meksika	18.641	34.801	1,87	Meksika	16.246	26.765	1,65
Arjantin	22.513	28.768	1,28	Arjantin	20.991	25.677	1,22
Rusya	12.924	15.407	1,19	Hindistan	14.253	17.279	1,21
Hindistan	7.563	13.557	1,79	ABD	11.608	15.215	1,31
Kanada	9.954	12.967	1,30	Kanada	8.976	11.757	1,31
ABD	8.872	11.527	1,30	Rusya	10.945	11.011	1,01
Diğer	9.774	13.724	1,40	Diğer	9.940	10.909	1,10
Toplam	90.241	130.751	1,45	Toplam	92.959	118.613	1,28

Kaynak: Trade Map

Tablo 4'den görüleceği üzere ülkemiz nohut ithalatında Meksika ve Arjantin önemli yer tutmaktadır. Meksika'dan gerçekleştirilen ithalatın ortalama ton değeri ise diğer ithalat gerçekleştirilen ülkelere göre yüksektir.

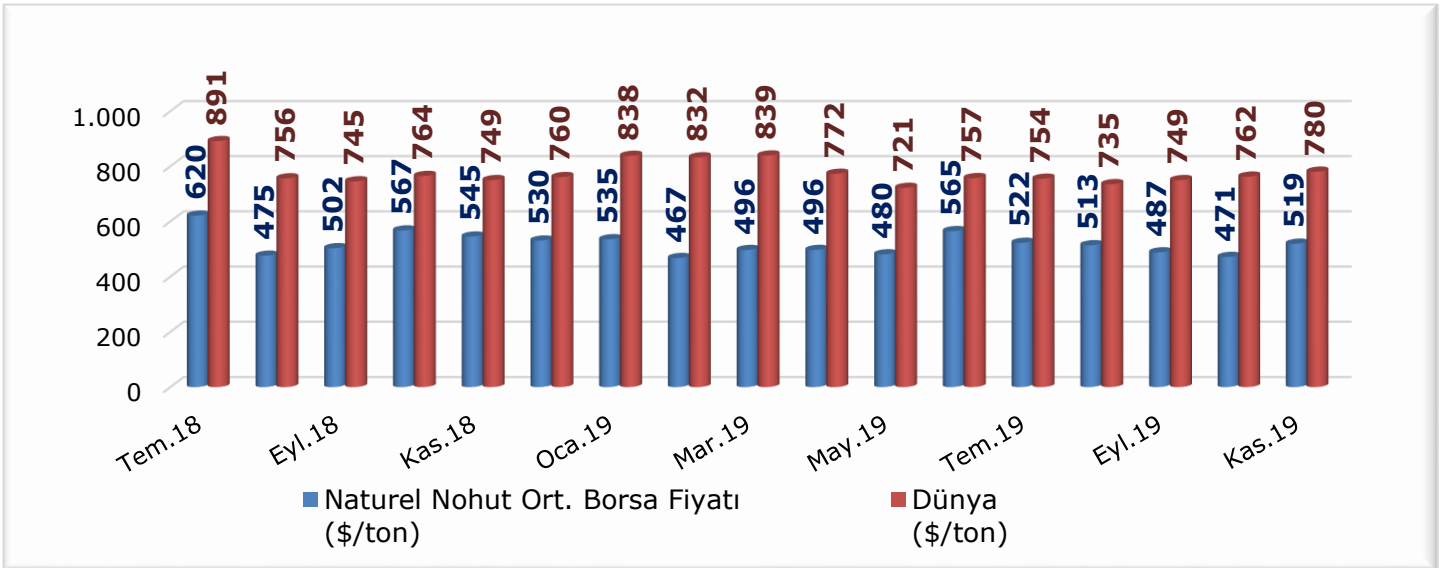
Tablo 4. 2017 ve 2018 yılları Türkiye İhracatındaki önemli ülkeler, ihracat miktarı ve ortalama kg değeri

Ülkeler	2017			Ülkeler	2018		
	İhracat Miktarı (Ton)	İhracat Değeri (\$)	\$/kg		İhracat Miktarı (Ton)	İhracat Değeri (\$)	\$/kg
Irak	2.811	4.181	1,49	Irak	17.265	17.609	1,02
Suriye	2.302	3.102	1,35	Pakistan	16.234	10.451	0,64
İngiltere	1.626	2.776	1,71	Ürdün	8.761	6.120	0,70
Cezayir	1.614	1.409	0,87	İran	8.210	6.900	0,84
Almanya	1.499	2.677	1,79	Cezayir	8.140	6.084	0,75
Diğer	13.435	20.940	1,56	Diğer	58.803	55.529	0,94
Toplam	23.287	35.085	1,51	Toplam	117.413	102.693	0,87

Kaynak: Trade Map

Türkiye ihracatında 2017 ve 2018 yılları arasında ciddi bir artış görülmektedir. İhracatta Ortadoğu ülkeleri önemli bir yer tutmaktadır. Her ne kadar 2018 yılı ilk 5 ülke sıralamasında yer almasa da İtalya'ya 4 bin ton, Almanya'ya 3 bin ton, İngiltere ve Hollanda'ya 2 bin ton ihracatımız mevcuttur.

Ülkemiz nohutunun kalite çalışmalarının yapılması, coğrafi işaret alınması, organik üretimin artırılması, marka ve pazar değerinin oluşturulması ile birim değeri yüksek olan Avrupa pazarındaki ihracatımızın artması beklenmektedir.

Grafik 9. Nohut yurt içi ve yurt dışı borsa fiyatları grafiği (Borsa Fiyatları)

Ülkemiz yurt içi borsa fiyatları, yurt dışı fiyatlarının altında seyretmektedir.

Kasım ayı yurt içi ortalama borsa fiyatı 2.978 TL/ton, yurt dışı ortalama fiyatı 780 \$/ton'dur.

DEĞERLENDİRME

Ülkemiz **nohutun gen kaynağıdır**. Uygulanmakta olan destekleme politikaları ve projeler sayesinde nohut üretimimiz istenilen yeterlilik seviyelerine ulaşmıştır. Yeterlilik seviyesindeki sürekliliğin sağlanması için uygulanmakta olan destek ve politika çalışmalarına devam edilmelidir.

Ancak, yaygın olarak üretilen çeşitlerimiz kalibre olarak küçük olması nedeni ile yurt dışı piyasada hak ettiği değeri bulamamaktadır. Bu nedenle;

•Tane yapısının küçük olmasına rağmen protein ve mikroelement içeriği yüksekliği, gübre ve ilacın minimum seviyede tutularak üretiminin yapıyor olması gibi **tüketiciyi cezbedecek özelliklerin** bilimsel olarak kanıtlandığı araştırma çalışmalarının yapılması, araştırma sonuçlarının **kamuoyu bilgilendirme faaliyetlerinde kullanılması önem arz etmektedir**.

•Kalite, tanıtım, coğrafi işaret ve markalaşma çalışmalarının yapılması önemlidir.

•TAGEM tarafından geliştirilen mikrobiyal gübrelerin nohut tarımında kullanımı verimde artışa neden olduğu gibi, ülkemizde yaygın olarak görülen antraknoz hastalığına karşı ürünün dayanıklılığını da arttırmaktadır. Bu nedenle nohut ve mercimek tarımında **mikrobiyal gübrelerin kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik yayım faaliyetlerinin** yapılması önemlidir.

Baklagiller özellikle de nohut sadece ürün yetiştirme olarak düşünülmemelidir. Kurak alanlarda toprağa azot fikse ederek doğal gübreleme yapan, topraktaki organik faaliyetleri canlandıran, bir sonraki ürün için azot ve su birikimi yapan, tuzu topraktan uzaklaştıran doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımında tarım açısından önemli materyallerdir. **Bu nedenle ekim nöbetinde kullanımları oldukça önemlidir**. Bu sayede toprağın farklı katmanlarından besin elementlerinin kullanımı, baklagil sonrası ürün için toprakta azot, su ve organik madde birikimi, tuzun topraktan uzaklaştırılması sağlanmış olur. Ayrıca **baklagiller sera gazlarını azaltıcı etkide** bulunmaları ile doğa dostudur. Ülkemiz topraklarının genelinin organik maddece fakir ve alkali topraklar olduğu düşünüldüğünde ekim nöbetinde kullanımının yaygınlaştırılması oldukça önemlidir.

HAZIRLAYAN

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
Tarım Havzaları Daire Başkanlığı

☎ 0 312 258 84 03

✉ urunmasalari@tarimorman.gov.tr